

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

2. rujna 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Ugovor o Energetskoj povelji – Članak 26. – Neprimjenjivost među državama članicama – Arbitražna odluka – Sudski nadzor – Nadležnost suda države članice – Spor između subjekta iz treće države i treće države – Nadležnost Suda – Članak 1. točka 6. Ugovora o Energetskoj povelji – Pojam „ulaganje”

U predmetu C-741/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio cour d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu, Francuska), odlukom od 24. rujna 2019., koju je Sud zaprimio 8. listopada 2019., u postupku

Republika Moldova

protiv

Komstroy LLC, pravnog sljednika društva Energoalians,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, R. Silva de Lapuerta, potpredsjednica, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, L. Bay Larsen, N. Piçarra i A. Kumin, predsjednici vijeća, T. von Danwitz, M. Safjan, D. Šváby, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi (izvjestiteljica) i I. Jarukaitis, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: M. Krausenböck, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 17. studenoga 2020.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Republiku Moldovu, M. Boccon Gibod, M. Ostrove, T. Naud i S. Salem, odvjetnici,
- za Komstroy LLC, pravnog sljednika društva Energoalians, A. Lazimi, S. Nadeau Seguin, B. Le Bars i R. Kaminsky, odvjetnici,
- za francusku vladu, A. Daniel, u svojstvu agenta,

* Jezik postupka: francuski

- za njemačku vladu, J. Möller i D. Klebs, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, J. Ruiz Sánchez i S. Centeno Huerta, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, G. Aiello, u svojstvu agenta,
- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér, u svojstvu agenta,
- za nizozemsku vladu, J. M. Hoogveld, u svojstvu agenta,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za finsku vladu, H. Leppo, u svojstvu agenta,
- za švedsku vladu, C. Meyer-Seitz, A. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder, R. Shahsavan Eriksson, O. Simonsson i J. Lundberg, u svojstvu agenata,
- za Vijeće Europske unije, B. Driessen i A. Lo Monaco, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, R. Vidal Puig, A. Biolan, T. Maxian Rusche i O. Beynet, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 3. ožujka 2021.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. točke 6. i članka 26. stavka 1. Ugovora o Energetskoj povelji, potpisanog u Lisabonu 17. prosinca 1994. (SL 1994., L 380, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 2., str. 51., u daljnjem tekstu: ECT), koji je odobren u ime Europskih zajednica Odlukom Vijeća i Komisije 98/181/EZ, EZUČ, Euratom od 23. rujna 1997. (SL 1998., L 69, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 2., str. 149.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Republike Moldove i društva Komstroy LLC u vezi s nadležnošću arbitražnog suda koji je 25. listopada 2013. donio odluku u Parizu (Francuska).

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 ECT se sastoji od preambule i osam dijelova, među kojima su dio I., naslovljen „Definicije i svrha”, koji sadržava članke 1. i 2. tog ugovora, dio II., naslovljen „Trgovina”, koji sadržava članke 3. do 9. navedenog ugovora, dio III., naslovljen „Promicanje i zaštita ulaganja”, koji obuhvaća članke 10. do 17., i dio V., naslovljen „Rješavanje sporova”, koji sadržava članke 26. do 28. tog ugovora.

4 U skladu s preambulom ECT-a, ugovorne stranke sklopile su taj ugovor, osobito „u želji za provedbom osnovne zamisli inicijative Europske energetske povelje, koja se sastoji u poticanju gospodarskog rasta putem mjera za liberalizaciju ulaganja i trgovine u području energetike”.

5 Članak 1. ECT-a, naslovljen „Definicije”, predviđa:

„Za potrebe ovog Ugovora:

[...]

5. ‚Gospodarska djelatnost u energetsom sektoru’ znači gospodarsku djelatnost u vezi s istraživanjem, vađenjem, preradom, proizvodnjom, skladištenjem, kopnenim prijevozom, prijenosom, distribucijom, trgovinom, stavljanjem na tržište ili prodajom energetskih materijala i proizvoda, osim onih navedenih u Prilogu NI, ili u vezi s distribucijom topline u zgradi s više objekata.

6. ‚Ulaganje’ znači svaku vrstu imovine, koju neposredno ili posredno posjeduje ili nadzire ulagač, a koja obuhvaća:

- (a) materijalnu i nematerijalnu, pokretnu i nepokretnu imovinu, kao i sva vlasnička prava kao što su zakup, hipoteke i založna prava;
- (b) trgovačko društvo ili poslovno poduzeće ili dionice, udjele ili druge oblike sudjelovanja u kapitalu trgovačkog društva ili poslovnog poduzeća, kao i obveznice i druge tražbine trgovačkog društva ili poslovnog poduzeća;
- (c) novčane tražbine i zahtjeve za ispunjenjem na temelju ugovora koji imaju gospodarsku vrijednost i povezani su s ulaganjem;
- (d) intelektualno vlasništvo;
- (e) prinose;
- (f) svako pravo dodijeljeno zakonom ili ugovorom ili na temelju dozvola i odobrenja, danih u skladu sa zakonom, za obavljanje gospodarske djelatnosti u energetsom sektoru.

Promjena oblika u kojem se imovina ulaže ne utječe na njezino svojstvo ulaganja te pojam ‚ulaganje’ obuhvaća sva ulaganja, neovisno o tome postoje li na dan stupanja na snagu ovog Ugovora ili se izvršavaju nakon dana stupanja na snagu ovog Ugovora za ugovornu stranku na čijem se području izvršava ulaganje, ovisno o tome koji je od tih dvaju dana kasniji (dalje u tekstu ‚dan stupanja na snagu’), pod uvjetom da se Ugovor primjenjuje samo na pitanja koja utječu na takva ulaganja nakon dana stupanja na snagu.

‚Ulaganje’ se odnosi na svako ulaganje povezano s gospodarskom djelatnošću u energetsom sektoru te na ulaganja ili vrste ulaganja koje je ugovorna stranka na svojem području označila kao ‚projekte za učinkovitu provedbu Povelje’ te ih je kao takve priopćila Tajništvu.

7. ‚Ulagatelj’ znači:

- (a) u odnosu na ugovornu stranku:
  - i. fizičku osobu koja ima državljanstvo te ugovorne stranke ili stalno boravi u toj ugovornoj stranci u skladu s njezinim važećim zakonodavstvom;
  - ii. trgovačko društvo ili drugu organizaciju organiziranu u skladu sa zakonodavstvom važećim u toj ugovornoj stranci;
- (b) u odnosu na ‚treću državu’, fizičku osobu, trgovačko društvo ili drugu organizaciju koja, *mutatis mutandis*, ispunjava uvjete iz podtočke (a) za ugovornu stranku.”

6 Članak 26. ECT-a, naslovljen „Rješavanje sporova između ulagača i ugovorne stranke”, glasi:

„1. Sporovi između ugovorne stranke i ulagača neke druge ugovorne stranke u vezi s ulaganjem tog ulagača na području prve ugovorne stranke, a koji se odnose na navodno kršenje obveze prve ugovorne stranke iz dijela III., rješavaju se, ako je to moguće, mirnim putem.

2. Ako se takvi sporovi ne mogu riješiti u skladu s odredbama stavka 1. u roku od tri mjeseca od dana kada je jedna od stranaka u sporu zatražila rješavanje spora mirnim putem, ulagač koji je stranka u sporu može po svojem izboru podnijeti spor na rješavanje:

(a) sudovima ili upravnim sudovima ugovorne stranke koja je stranka u sporu;

ili

(b) u skladu s bilo kojim primjenjivim, unaprijed dogovorenim postupkom rješavanja sporova;

ili

(c) u skladu sa sljedećim stavcima ovog članka.

3. (a) Podložno samo točkama (b) i (c), svaka ugovorna stranka ovim daje svoju bezuvjetnu suglasnost na podnošenje spora međunarodnoj arbitraži ili mirenju u skladu s odredbama ovog članka.

[...]

[...]

4. Ako se ulagač odluči podnijeti spor na rješavanje u skladu sa stavkom 2. točkom (c), on dostavlja svoju pisanu suglasnost da se spor podnese na rješavanje:

(a) i. Međunarodnom centru za rješavanje sporova o ulaganju, osnovanom sukladno Konvenciji o rješavanju sporova o ulaganju između država i državljana drugih država, koja je otvorena za potpisivanje u Washingtonu 18. ožujka 1965. (dalje u tekstu ‚Konvencija ICSID’), ako su i ugovorna stranka ulagača i ugovorna stranka koja je stranka u sporu stranke Konvencije ICSID;

ili

ii. Međunarodnom centru za rješavanje sporova o ulaganju, osnovanom sukladno Konvenciji iz točke (a) podtočke i., u skladu s pravilima kojima se uređuju dodatna sredstva za upravljanje postupcima od strane tajništva Centra [...] ako su ugovorna stranka ulagača ili ugovorna stranka koja je stranka u sporu, ali ne obje, stranke Konvencije ICSID;

(b) arbitražnom sucu pojedincu ili *ad hoc* arbitražnom sudu osnovanom u skladu s Pravilima o arbitraži Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (dalje u tekstu ‚UNCITRAL’);

ili

(c) u skladu s arbitražnim postupkom u okviru Arbitražnog instituta Stockholmske trgovačke komore [(Švedska)].

[...]

6. Sud osnovan sukladno stavku 4. odlučuje o spornim pitanjima u skladu s ovim Ugovorom te važećim pravilima i načelima međunarodnog prava.

[...]

8. Arbitražne odluke, koje mogu uključivati i odluku o kamatama, konačne su i obvezujuće za stranke u sporu. [...]"

Francusko pravo

- 7 Članak 1520. code de procédure civile (Zakonik o građanskom postupku) uređuje uvjete za pokretanje tužbe za poništenje protiv arbitražne odluke donesene u Francuskoj. Njime se previđa sljedeće:

„Tužba za poništenje dopuštena je jedino u slučaju ako:

1° se arbitražni sud pogrešno proglasio nadležnim ili nenadležnim; ili

2° je arbitražni sud nepravilno sastavljen; ili

3° je arbitražni sud donio odluku protivno zadaći koja mu je povjerena; ili

4° načelo kontradiktornosti nije bilo poštovano; ili

5° bi priznanje ili izvršenje pravorijeka bilo protivno međunarodnom javnom poretku.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 8 U izvršavanju niza ugovora sklopljenih tijekom 1999. godine društvo Ukrenergo, ukrajinski proizvođač, prodavalo je električnu energiju društvu Energoalians, ukrajinskom distributeru, koji je tu električnu energiju preprodavao društvu Derimen, registriranom na Britanskim Djevičanskim Otocima, koje je pak navedenu električnu energiju preprodavalo društvu Moldtranselectro, moldovskom javnom poduzeću, radi njezina izvoza u Moldovu. Količine električne energije koju je trebalo isporučiti određivane su svaki mjesec izravno između društava Moldtranselectro i Ukrenergo. Društvo Ukrenergo je tako isporučilo tu električnu energiju društvu Moldtranselectrol tijekom 1999. i 2000. godine, osim u razdoblju od svibnja do srpnja 1999., u skladu s uvjetima „DAF Incoterms 1990”, odnosno do granice između Ukrajine i Republike Moldove, s ukrajinske strane.
- 9 Društvo Derimen je društvu Energoalians u cijelosti platilo dugovane iznose za tako kupljenu električnu energiju, dok je društvo Moldtranselectro za tu električnu energiju samo djelomično platilo dugovane iznose društvu Derimen.
- 10 Društvo Derimen je 30. svibnja 2000. prenijelo na društvo Energoalians tražbinu koju je imalo prema društvu Moldtranselectro.

- 11 Društvo Moldtranselectro samo je djelomično podmirilo svoj dug prema društvu Energoalians tako što je na njega prenijelo više tražbina koje je imalo. Društvo Energoalians neuspješno je pokušalo ishoditi plaćanje preostalog iznosa tog duga, u iznosu od 16 287 185,94 američkih dolara (USD) (približno 13 735 000 eura), pokrenuvši postupak pred moldovskim, a potom pred ukrajinskim sudovima.
- 12 Ocijenivši da određena postupanja Republike Moldove u tom kontekstu predstavljaju ozbiljne povrede obveza koje proizlaze iz ECT-a, društvo Energoalians pokrenulo je *ad hoc* arbitražni postupak predviđen člankom 26. stavkom 4. točkom (b) tog ugovora.
- 13 Odlukom donesenom u Parizu 25. listopada 2013. arbitražni sud koji je osnovan *ad hoc* za rješavanje tog spora proglasio se nadležnim te je Republici Moldovi, smatrajući da je povrijedila svoje međunarodne obveze, naložio plaćanje određenog novčanog iznosa društvu Energoalians na temelju ECT-a.
- 14 Republika Moldova 25. studenoga 2013. podnijela je tužbu za poništenje pred cour d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu, Francuska) protiv te arbitražne odluke, pozivajući se na povredu odredbe o javnom poretku, odnosno odredbe o nadležnosti navedenog arbitražnog suda, u skladu s člankom 1520. Zakonika o građanskom postupku.
- 15 Presudom od 12. travnja 2016. cour d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu) poništio je navedenu arbitražnu odluku s obrazloženjem da se arbitražni sud koji ju je donio pogrešno proglasio nadležnim. Naime, spor između društva Energoalians i Republike Moldove odnosio se na tražbinu koju je društvo Derimen prenijelo na Energoalians, a čiji je jedini predmet bila prodaja električne energije. Međutim, budući da nije bilo nikakvog uloga potonjeg u Moldovi, takva se tražbina nije mogla smatrati „ulaganjem” u smislu ECT-a te se na njoj nije mogla zasnivati nadležnost tog arbitražnog suda.
- 16 Povodom žalbe koju je podnijelo društvo Komstroy, pravni sljednik društva Energoalians od 6. listopada 2014., Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska), ukinuo je presudom od 28. ožujka 2018. presudu cour d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu) od 12. travnja 2016. zbog toga što je taj sud protumačio pojam „ulaganje” dodavši uvjet koji ECT nije predviđao i vratio predmet na ponovno odlučivanje tom žalbenom sudu u drugom sastavu.
- 17 Pred navedenim žalbenim sudom Republika Moldova tvrdi da se navedeni arbitražni sud trebao proglasiti nenadležnim. Najprije ističe da tražbina koju je društvo Energoalians steklo od društva Derimen, a koja proizlazi iz ugovora o prodaji električne energije, nije „ulaganje” u smislu članka 26. stavka 1. ECT-a, u vezi s člankom 1. točkom 6. tog ugovora, te da stoga nije mogla biti predmet arbitražnog postupka s obzirom na to da je potonji predviđen samo u okviru dijela III. ECT-a koji se tiče upravo ulaganja. Nadalje, čak i pod pretpostavkom da je ta tražbina mogla predstavljati „ulaganje” u smislu tih odredbi, njega nije „izvršilo” poduzeće iz ugovorne stranke jer je društvo Derimen poduzeće registrirano na Britanskim Djevičanskim Otocima. Naposljetku, navedena tražbina odnosi se na transakciju prodaje električne energije koja nije bila ostvarena na „području” Moldove jer se električna energija prodaje i isporučuje samo do granice između Ukrajine i Republike Moldove, s ukrajinske strane.
- 18 Nasuprot tomu, društvo Komstroy tvrdi da je isti arbitražni sud bio nadležan, u skladu s člankom 26. ECT-a, jer su ispunjene sve pretpostavke utvrđene u tom članku glede njegove nadležnosti.

- 19 Sud koji je uputio zahtjev smatra da, kako bi odlučio o sporu koji se odnosi na nadležnost arbitražnog suda, a koji se pred njim vodi, mora odlučiti odnosi li se, u smislu ECT-a, spor između Republike Moldove i društva Energoalians na ulaganje i, ako je to slučaj, je li to ulaganje izvršilo društvo Energoalians te je li ono izvršeno na „području” Moldove.
- 20 U tim je okolnostima cour d’appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 1. točku 6. [ECT-a] tumačiti na način da tražbina koja proizlazi iz ugovora o prodaji električne energije i koja nije uključivala ulog ulagača u državu domaćina može predstavljati ‚ulaganje’ u smislu tog članka?
  2. Treba li članak 26. stavak 1. [ECT-a] tumačiti na način da stjecanje ulagača iz ugovorne stranke tražbine gospodarskog subjekta koji nije povezan s [ugovornim strankama] predstavlja ulaganje?
  3. Treba li članak 26. stavak 1. [ECT-a] tumačiti na način da tražbina koja pripada ulagaču na temelju ugovora o prodaji električne energije isporučene na granici države domaćina može predstavljati ulaganje ostvareno na području druge ugovorne stranke ako ulagač na području potonje ne obavlja nikakvu gospodarsku djelatnost?”

Nadležnost Suda

- 21 Vijeće Europske unije, mađarska, finska i švedska vlada te društvo Komstroy u biti smatraju da Sud nije nadležan za odgovaranje na postavljena pitanja s obzirom na to da pravo Unije nije primjenjivo na spor o kojem je riječ u glavnom postupku jer stranke tog spora nisu povezane s Europskom unijom.
- 22 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 267. UFEU-a, Sud nadležan za tumačenje akata koje su donijeli institucije, tijela, uredi ili agencije Unije.
- 23 Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da sporazum koji je Vijeće sklopilo u skladu s člancima 217. i 218. UFEU-a glede Unije predstavlja akt jedne od njezinih institucija da odredbe takvog sporazuma, počevši od njegova stupanja na snagu, čine sastavni dio pravnog poretka Unije i da je u okviru tog pravnog poretka Sud nadležan odlučivati o prethodnim pitanjima koja se odnose na tumačenje tog sporazuma (presude od 30. travnja 1974., Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, t. 3. do 6., od 8. ožujka 2011., Lesoochranárske zoskupenie, C-240/09, EU:C:2011:125, t. 30., i od 22. studenoga 2017., Aebtri, C-224/16, EU:C:2017:880, t. 50.).
- 24 Okolnost da je predmetni sporazum mješoviti sporazum koji su sklopile Unija i velik broj država članica ne može sama po sebi isključiti nadležnost Suda za odlučivanje u ovom predmetu.
- 25 Naime, valja istaknuti da se postavljena pitanja odnose na pojam „ulaganja” u smislu ECT-a.
- 26 Unija od stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona ima isključivu nadležnost u pogledu izravnih stranih ulaganja, u skladu s člankom 207. UFEU-a, i podijeljenu nadležnost u odnosu na neizravna ulaganja (mišljenje 2/15 (Sporazum o slobodnoj trgovini sa Singapurom) od 16. svibnja 2017., EU:C:2017:376, t. 82., 238. i 243.).

- 27 U tim okolnostima Sud je nadležan tumačiti ECT, osobito, kao što je to navedeno u točki 24. ove presude, u okviru prethodnog postupka.
- 28 Točno je da Sud načelno nije nadležan za tumačenje međunarodnog sporazuma u pogledu njegove primjene u okviru spora koji nije obuhvaćen pravom Unije. To osobito vrijedi kad se takav spor vodi između ulagača iz treće države i druge treće države.
- 29 Međutim, s jedne strane, Sud je presudio da, kada se odredba međunarodnog sporazuma može primijeniti kako na situacije obuhvaćene pravom Unije tako i na situacije koje nisu obuhvaćene tim pravom, postoji jasan interes Unije da se, radi izbjegavanja budućih razlika u tumačenju, ta odredba tumači ujednačeno, bez obzira na okolnosti u kojima je treba primijeniti (vidjeti u tom smislu presude od 17. srpnja 1997., *Giloy*, C-130/95, EU:C:1997:372, t. 23. do 28.; od 16. lipnja 1998., *Hermès*, C-53/96, EU:C:1998:292, t. 32. i od 14. prosinca 2000., *Dior i dr.*, C-300/98 i C-392/98, EU:C:2000:688, t. 35.).
- 30 S obzirom na ono što je izloženo u točkama 26. i 27. ove presude, to je slučaj i s člankom 1. točkom 6. i člankom 26. stavkom 1. ECT-a, čije tumačenje traži sud koji je uputio zahtjev.
- 31 U tom pogledu osobito valja istaknuti da bi taj sud u okviru predmeta koji je izravno obuhvaćen pravom Unije, kao što je parnica koja se odnosi na spor između subjekta iz treće države i države članice, mogao biti pozvan da odluči o tumačenju tih odredbi ECT-a. To bi bilo moguće ne samo, kao u ovom slučaju, u okviru zahtjeva za poništenje arbitražne odluke koju je donio arbitražni sud sa sjedištem na državnom području države članice, nego i u slučaju kada je postupak pokrenut pred sudovima države članice tuženika u skladu s člankom 26. stavkom 2. točkom (a) ECT-a.
- 32 S druge strane i u svakom slučaju, važno je istaknuti da su stranke u sporu o kojem je riječ u glavnom postupku odlučile, u skladu s člankom 26. stavkom 4. točkom (b) ECT-a, taj spor uputiti *ad hoc* arbitražnom sudu osnovanom na temelju UNCITRAL-ovih arbitražnih pravila te su, u skladu s tim arbitražnim pravilima, prihvatile da sjedište arbitraže bude u Parizu.
- 33 Takav izbor, koji su te stranke slobodno odabrale, ima za posljedicu to da se na glavni postupak primjenjuje francusko pravo kao *lex fori* u uvjetima i granicama koje predviđa to pravo. Konkretno, na temelju članka 1520. Zakonika o građanskom postupku francuski sudovi nadležni su za odlučivanje o tužbama za poništenje protiv arbitražne odluke donesene u Francuskoj zbog nenadležnosti arbitražnog suda. Također, pravo Unije čini dio prava koje je na snazi u svakoj državi članici (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 41.).
- 34 Slijedom toga, utvrđivanje sjedišta arbitraže na državnom području države članice, u ovom slučaju Francuske, dovodi do primjene prava Unije za potrebe postupka pokrenutog na državnom području te države članice, čije poštovanje je dužan osigurati sud pred kojim je pokrenut postupak, u skladu s člankom 19. UEU-a.
- 35 U okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova koja je određena člankom 267. UFEU-a isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Slijedom toga, kad se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je u pravilu dužan odgovoriti na njih (presuda od 24. studenoga 2020., *Openbaar Ministerie (Krivotvorenje isprava)*, C-510/19, EU:C:2020:953, t. 25. i od 15. travnja 2021., *H. A. (Elementi nastali nakon odluke o transferu)*, C-194/19, EU:C:2021:270, t. 22.).

- 36 Točno je da je Sud u presudama od 15. lipnja 1999., Andersson i Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, t. 28. do 32.), i od 15. svibnja 2003., Salzmann (C-300/01, EU:C:2003:283, t. 66. do 70.), smatrao da okolnost da je postavljeno prethodno pitanje uputio sud države članice nije bila dovoljna da opravda svoju nadležnost za tumačenje Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1994. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 3.; u daljnjem tekstu: Sporazum o EGP-u).
- 37 Međutim, u predmetima u kojima su donesene te presude sudovi koji su uputili zahtjeve morali su Sporazum o EGP-u primijeniti na situacije koje nisu obuhvaćene pravnim poretom Unije jer se, za razliku od situacije o kojoj je riječ u glavnom postupku, te situacije odnosile na razdoblje koje je prethodilo pristupanju Uniji država kojima su ti sudovi pripadali. Sud je, pak, pojasnio da se njegova nadležnost za tumačenje prava Unije, čiji je sastavni dio Sporazum o EGP-u, odnosi na primjenu navedenog prava u novim državama članicama samo od dana njihova pristupanja (vidjeti, u tom smislu, presude od 15. lipnja 1999., Andersson i Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, t. 31. i od 15. svibnja 2003., Salzmann, C-300/01, EU:C:2003:283, t. 69.).
- 38 S obzirom na prethodna razmatranja, valja zaključiti da je Sud nadležan odgovoriti na postavljena pitanja.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 39 Svojim prvim pitanjem, čiji doseg valja ocijeniti uzimajući u obzir predmet spora u glavnom postupku, koji se odnosi na nadležnost *ad hoc* arbitražnog suda koji je donio odluku iz točke 13. ove presude, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. točku 6. i članak 26. stavak 1. ECT-a tumačiti na način da stjecanje, od strane poduzeća iz ugovorne stranke tog ugovora, tražbine proizašle iz ugovora o isporuci električne energije koji nije povezan s ulaganjem, a koju posjeduje poduzeće iz treće države s obzirom na taj ugovor prema javnom poduzeću iz druge ugovorne stranke tog ugovora, može predstavljati „ulaganje” u smislu tih odredbi, čak i kada ta tražbina nije uključivala nikakav ulog stjecatelja na području ugovorne stranke domaćina.
- 40 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, najprije valja pojasniti, kao što je to primijetilo nekoliko država članica koje su sudjelovale u postupku, koji se sporovi između jedne ugovorne stranke i ulagača iz neke druge ugovorne stranke u vezi s ulaganjem tog ulagača na području prve ugovorne stranke mogu podnijeti na rješavanje arbitražnom sudu u skladu s člankom 26. ECT-a.
- 41 U tom pogledu valja pojasniti da, iako okolnost da se spor o kojem je riječ u glavnom postupku, koji se temelji na članku 26. stavku 2. točki (c) ECT-a, vodi između subjekta iz treće države i druge treće države ne isključuje, zbog razloga navedenih u točkama 22. do 38. ove presude, nadležnost Suda da odgovori na ta pitanja, iz toga se ne može zaključiti da se ta odredba ECT-a također primjenjuje na spor između subjekta iz jedne države članice i druge države članice.
- 42 Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, međunarodni sporazum ne može utjecati na uređenje nadležnosti utvrđenih Ugovorima i prema tome na autonomiju sudbenog sustava Unije čije poštovanje osigurava Sud. To je načelo osobito propisano u članku 344. UFEU-a prema kojem se države članice obvezuju da sporove o tumačenju ili primjeni Ugovorâ neće rješavati ni na koji drugi način osim onog koji je njima predviđen (presuda od 6. ožujka 2018., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 32. i navedena sudska praksa).

- 43 Također prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, autonomija prava Unije, kako u odnosu na pravo država članica tako i u odnosu na međunarodno pravo, opravdana je zbog bitnih značajki Unije i njezina prava, a koje se odnose na, među ostalim, ustavno ustrojstvo Unije kao i na samu narav tog prava. Pravo Unije naime obilježava okolnost da ono proizlazi iz autonomnog izvora prava uspostavljenog Ugovorima, da je nadređeno u odnosu na prava država članica, kao i izravan učinak niza odredaba primjenjivih na njihove državljane i njih same. Takve su značajke dovele do strukturirane mreže načela, pravila i međuzavisnih pravnih odnosa koji uzajamno povezuju samu Uniju i njezine države članice kao i države članice međusobno (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 33. i navedena sudska praksa, kao i mišljenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) od 30. travnja 2019., EU:C:2019:341, t. 109. i navedena sudska praksa).
- 44 Ta autonomija stoga počiva na okolnosti da Unija ima svoj ustavni okvir. Među ostalim, u taj okvir ulaze odredbe UEU-a i UFEU-a, koje osobito sadržavaju pravila o dodjeli i podjeli nadležnosti, pravila funkcioniranja institucija Unije i sudbenog sustava Unije, kao i temeljna pravila u specifičnim područjima, strukturirana tako da doprinose ostvarenju procesa integracije navedenog u članku 1. drugom stavku UEU-a (vidjeti u tom smislu mišljenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) od 30. travnja 2019., EU:C:2019:341, t. 110. i navedenu sudsku praksu).
- 45 Kako bi se zajamčilo očuvanje posebnih značajki i autonomije tako uspostavljenog pravnog poretka, Ugovori su uspostavili sudbeni sustav namijenjen osiguranju dosljednosti i jedinstva u tumačenju prava Unije. U skladu s člankom 19. UEU-a, na nacionalnim sudovima i Sudu jest da zajamče punu primjenu tog prava u svim državama članicama kao i učinkovitu sudsku zaštitu koju osobe ostvaruju na temelju tog prava, pri čemu Sud ima isključivu nadležnost za davanje konačnog tumačenja navedenog prava. U tu svrhu, taj sustav osobito uključuje prethodni postupak predviđen člankom 267. UFEU-a (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 35. i 36. i navedena sudska praksa i mišljenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) od 30. travnja 2019., EU:C:2019:341, t. 111. i navedena sudska praksa).
- 46 Uspostavljanjem dijaloga između sudova, točnije između Suda i sudova država članica, taj postupak, koji je zaglavni kamen tako zamišljenog sudbenog sustava, ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije, omogućujući tako osiguranje njegove dosljednosti, njegova punog učinka i njegove autonomije, kao i u konačnici posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 37. i navedena sudska praksa).
- 47 S obzirom na prethodna razmatranja, valja ispitati može li se spor između države članice i ulagača iz druge države članice u pogledu ulaganja koje je on izvršio u prvoj državi članici podvrgnuti arbitražnom postupku na temelju članka 26. stavka 2. točke (c) ECT-a.
- 48 U tu svrhu, kao prvo, valja istaknuti da, u skladu s člankom 26. stavkom 6. ECT-a, arbitražni sud predviđen stavkom 4. tog članka odlučuje o spornim pitanjima u skladu s ECT-om te primjenjivim pravilima i načelima međunarodnog prava.
- 49 Nadalje, kao što je to navedeno u točki 23. ove presude, sam je ECT akt prava Unije.
- 50 Iz toga slijedi da je arbitražni sud, poput onog iz članka 26. stavka 6. ECT-a, dužan tumačiti pa čak i primijeniti pravo Unije.

- 51 Stoga, kao drugo, treba provjeriti je li arbitražni sud dio sudbenog sustava Unije i osobito može li ga se smatrati sudom jedne od država članica u smislu članka 267. UFEU-a. Naime, okolnost da je sud koji su osnovale države članice dio sudbenog sustava Unije ima za posljedicu to da se na njegove odluke primjenjuju mehanizmi kojima se može osigurati puna djelotvornost normi Unije (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 43. i navedena sudska praksa).
- 52 Kao i arbitražni sud u predmetu u kojem je donesena presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, t. 45.), *ad hoc* arbitražni sud, poput onog iz članka 26. stavka 6. ECT-a, nije element sudbenog sustava države članice, u ovom slučaju Francuske Republike. Uostalom, upravo je odstupanje nadležnosti tog suda od nadležnosti sudova ugovornih stranaka ECT-a jedan od glavnih razloga postojanja članka 26. stavka 2. točke (c) i članka 26. stavka 4. tog ugovora. To je tim više tako jer bi dotični arbitražni sud, ako bi bio jedan od sudova ugovorne stranke navedenog ugovora, bio uključen u sudove navedene u članku 26. stavku 2. točki (a) ECT-a, a članak 26. stavak 2. točka (c) ECT-a izgubio bi svaki koristan učinak.
- 53 Posljedica te značajke takvog arbitražnog suda jest ta da ga se ni u kojem slučaju ne može smatrati sudom „jedne od država članica” u smislu članka 267. UFEU-a (vidjeti po analogiji presudu od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 46. i 49.).
- 54 U tim okolnostima još treba provjeriti, kao treće, podliježe li, u skladu s, osobito, člankom 19. UEU-a, arbitražna odluka koju je takav sud donio nadzoru suda države članice i može li se tim nadzorom osigurati puno poštovanje prava Unije kojim se jamči to da se pitanja u pogledu prava Unije o kojima bi taj sud mogao odlučivati eventualno mogu uputiti Sudu u okviru zahtjeva za prethodnu odluku.
- 55 U tu svrhu valja istaknuti da su, u skladu s člankom 26. stavkom 8. ECT-a, arbitražne odluke konačne i obvezujuće za stranke predmetnog spora. Usto, primjenom članka 26. stavka 4. ECT-a, spor poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku može se, među ostalim, podnijeti na rješavanje *ad hoc* arbitražnom sudu na temelju arbitražnih pravila UNCITRAL-a, pri čemu taj arbitražni sud utvrđuje vlastita postupovna pravila u skladu s tim arbitražnim pravilima.
- 56 U ovom slučaju, kao što je to navedeno u točki 32. ove presude, stranke u sporu o kojem je riječ u glavnom postupku odlučile su, u skladu s člankom 26. stavkom 4. točkom (b) ECT-a, taj spor podnijeti na rješavanje *ad hoc* arbitražnom sudu, osnovanom na temelju arbitražnih pravila UNCITRAL-a te su stoga, u skladu s tim arbitražnim pravilima, prihvatile da se sjedište arbitraže utvrdi u Parizu, što je dovelo do toga da je francusko pravo primjenjivo na postupak pred sudom koji je uputio zahtjev, predmet kojega je sudski nadzor arbitražne odluke koju je donio taj arbitražni sud.
- 57 Međutim, takav sudski nadzor može provesti sud koji je uputio zahtjev samo ako to dozvoljava nacionalno pravo države članice tog suda. Nadalje, članak 1520. Zakonika o građanskom postupku predviđa samo ograničen nadzor koji se, među ostalim, odnosi na nadležnost arbitražnog suda.
- 58 Točno je da je Sud u pogledu trgovačke arbitraže presudio da zahtjevi učinkovitosti arbitražnog postupka opravdavaju ograničenost nadzora arbitražnih odluka koji provode sudovi država članica, pod uvjetom da se u okviru tog nadzora mogu razmatrati temeljne odredbe prava Unije i da, prema potrebi, mogu biti predmetom zahtjeva za prethodnu odluku upućenog Sudu (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 54. i navedena sudska praksa).

- 59 Međutim, arbitražni postupak poput onog iz članka 26. ECT-a razlikuje se od postupka trgovačke arbitraže. Naime, dok potonji proistječe iz stranačke autonomije predmetnih stranaka, prvonavedeni proizlazi iz ugovora kojim države članice, u skladu s člankom 26. stavkom 3. točkom (a) ECT-a, pristaju izuzeti iz nadležnosti vlastitih sudova i, prema tome, sustava pravnih lijekova čija uspostava im je naložena člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a u područjima obuhvaćenima pravom Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2018., *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, t. 34.) sporove koji se mogu odnositi na primjenu ili tumačenje tog prava. U tim okolnostima razmatranja iznesena u prethodnoj točki koja se odnose na trgovačku arbitražu nisu primjenjiva na arbitražni postupak poput onog iz članka 26. stavka 2. točke (c) ECT-a (vidjeti, u tom smislu, presudu od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 55.).
- 60 Uzimajući u obzir sva obilježja arbitražnog suda navedena u točkama 48. do 59. ove presude, valja smatrati da, ako bi se odredbe članka 26. ECT-a, na temelju kojih se rješavanje spora može povjeriti takvom sudu, mogle primijeniti na spor između ulagača iz jedne države članice i druge države članice, to bi značilo da bi, sklapanjem ECT-a, Unija i države članice koje su stranke tog ugovora uspostavile mehanizam za rješavanje takvog spora, kojim se može isključiti to da se taj spor, iako se odnosi na tumačenje ili primjenu prava Unije, rješava na način kojim se jamči puna učinkovitost tog prava (vidjeti po analogiji presudu od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 56.).
- 61 Točno je da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, međunarodni sporazum koji predviđa osnivanje suda zaduženog za tumačenje njegovih odredaba i čije odluke obvezuju institucije Unije, uključujući Sud Europske unije, načelno nije nespojiv s pravom Unije. Naime, nadležnost Unije u području međunarodnih odnosa i njezina ovlast za sklapanje međunarodnih sporazuma nužno sadržavaju mogućnost podvrgavanja odlukama suda osnovanog ili određenog na temelju takvih sporazuma u pogledu tumačenja i primjene njihovih odredaba, pod uvjetom da se poštuje autonomija Unije i njezina pravnog poretka (presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 57. i navedena sudska praksa).
- 62 Međutim, izvršavanje nadležnosti Unije u međunarodnom području ne može se proširiti tako da se u međunarodnom sporazumu predvidi odredba prema kojoj se spor između ulagača iz jedne države članice i druge države članice o pravu Unije može izuzeti iz sudbenog sustava Unije, na način kojim se ne jamči puna učinkovitost tog prava.
- 63 Naime, kao što je to Sud presudio u predmetu u kojem je donesena presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, t. 58.), i kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 83. svojeg mišljenja, takva bi mogućnost dovela u pitanje očuvanje autonomije i posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima, koje je osobito osigurano postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku predviđenim u članku 267. UFEU-a.
- 64 U tom pogledu valja istaknuti da, unatoč multilateralnoj prirodi međunarodnog sporazuma kojeg je dio, odredba poput članka 26. ECT-a zapravo ima za cilj urediti bilateralne odnose između dviju ugovornih stranaka na istovrsan način kao i odredba bilateralnog ugovora o ulaganju o kojem je bila riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, t. 58.).

- 65 Iz toga slijedi da se, iako ECT može državama članicama nametnuti obvezu poštovanja arbitražnih mehanizama koje predviđa u njihovim odnosima s ulagačima iz trećih zemalja koji su također ugovorne stranke tog ugovora u pogledu ulaganja koja potonje izvršavaju u tim državama članicama, protiv očuvanju autonomije i posebne naravi prava Unije to da ECT može državama članicama međusobno nametnuti iste obveze.
- 66 S obzirom na prethodno navedeno, valja zaključiti da članak 26. stavak 2. točku (c) UEZ-a treba tumačiti na način da se ne primjenjuje na sporove između države članice i ulagača iz druge države članice u pogledu ulaganja koje je on izvršio u prvoj državi članici.
- 67 Nadalje, valja istaknuti da, na temelju članka 1. točke 6. prvog podstavka ECT-a, pojam „ulaganje” „označava svaku vrstu imovine, koju neposredno ili posredno posjeduje ili nadzire ulagač”, a koja obuhvaća jedan od elemenata navedenih u točkama (a) do (f) te odredbe. Osim toga, u članku 1. točki 6. trećem podstavku ECT-a pojašnjava se, među ostalim, da se pojam „ulaganje” odnosi „na svako ulaganje povezano s gospodarskom djelatnošću u energetsom sektoru”. Iz toga slijedi da prvi podstavak te odredbe definira sâm pojam „ulaganje”, dok se u trećem podstavku navedene odredbe pojašnjava da sva ulaganja koja odgovaraju definiciji iz prvog podstavka nisu obuhvaćena područjem primjene ECT-a s obzirom na to da on obuhvaća samo ulaganja povezana s gospodarskom djelatnošću u energetsom sektoru.
- 68 Stoga najprije valja provjeriti je li tražbina proizašla iz ugovora o isporuci električne energije obuhvaćena pojmom „ulaganje” iz članka 1. točke 6. prvog podstavka ECT-a prije nego što se, ako jest, kao drugo, provjeri je li takvo ulaganje povezano s gospodarskom djelatnošću u energetsom sektoru u smislu trećeg podstavka te odredbe.
- 69 Kad je riječ o pojmu „ulaganje” iz članka 1. točke 6. prvog podstavka ECT-a, valja utvrditi da taj pojam obilježavaju dva kumulativna uvjeta. Kao prvo, mora biti riječ o vrsti imovine koju neposredno ili posredno posjeduje ili nadzire ulagač i, kao drugo, ta imovina mora obuhvaćati najmanje jedan od elemenata iz točaka (a) do (f) te odredbe.
- 70 Što se tiče prvog uvjeta, valja utvrditi da je on u ovom slučaju ispunjen. Naime, tražbina proizašla iz ugovora o isporuci električne energije čini imovinu koju neposredno posjeduje ulagač, pri čemu valja pojasniti da pojam „ulagač”, koji je definiran u članku 1. točki 7. ECT-a i koji se koristi među ostalim u njegovu članku 26. stavku 1., označava osobito, u pogledu ugovorne stranke kao što je Ukrajina, svako trgovačko društvo organizirano u skladu sa zakonodavstvom važećim u toj ugovornoj stranci. Slijedom toga, društvo Komstroy treba smatrati ulagačem koji izravno posjeduje imovinu u obliku tražbine proizašle iz ugovora o isporuci električne energije. S tim u vezi valja pojasniti kako činjenica da je društvo Komstroy steklo tražbinu od poduzetnika koji je iz treće države s obzirom na ECT ne može dovesti u pitanje njegov status „ulagača” u smislu ECT-a jer, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 138. svojeg mišljenja, ulaganje može, na temelju samog članka 1. točke 7. ECT-a, izvršiti gospodarski subjekt koji je iz treće države s obzirom na ECT.
- 71 Što se tiče drugog uvjeta, valja utvrditi da bi tražbina iz ugovora o isporuci električne energije mogla *a priori* biti obuhvaćena i člankom 1. točkom 6. prvim podstavkom podtočkom (c) i člankom 1. točkom 6. prvim podstavkom podtočkom (f) ECT-a.
- 72 Što se tiče, kao prvo, članka 1. točke 6. prvog podstavka podtočke (f) ECT-a, pojam „ulaganje” u smislu te odredbe obuhvaća „svako pravo dodijeljeno [...] ugovorom [...] za obavljanje gospodarske djelatnosti u energetsom sektoru”. Doista, tražbina se može smatrati „pravo[m]

dodijeljen[im] [...] ugovorom”. Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 122. svojeg mišljenja, tražbina koja proizlazi iz običnog ugovora o prodaji električne energije ne može se, kao takva, smatrati kao da je dodijeljena za obavljanje gospodarske djelatnosti u energetsom sektoru.

- 73 Kao drugo, kad je riječ o članku 1. točki 6. prvom podstavku točki (c) ECT-a, ta odredba pojašnjava da pojam „ulaganje” obuhvaća „novčane tražbine i zahtjeve za ispunjenje na temelju ugovora koji imaju gospodarsku vrijednost i povezani su s ulaganjem”. Stoga valja provjeriti može li se tražbina iz ugovora o isporuci električne energije izjednačiti s takvim tražbinama.
- 74 S tim u vezi, kao prvo, valja istaknuti da je tražbina o kojoj je riječ u glavnom postupku novčana s obzirom na to da iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da ona predstavlja tražbinu novčanog iznosa i da njezina novčana vrijednost iznosi 16 287 185,94 USD, kao što je to navedeno u točki 11. ove presude.
- 75 Kao drugo, ta tražbina proizlazi iz ugovora, odnosno ugovora o isporuci električne energije sklopljenog između društava Moldtranselectro i Derimen, koji ima gospodarsku vrijednost s obzirom na to da je ta isporuka ugovorena za plaćanje novčanog iznosa.
- 76 Preostaje stoga, kao treće, utvrditi proizlazi li navedena tražbina iz ugovora povezanog s ulaganjem.
- 77 U tom pogledu ništa u spisu kojim Sud raspolaže ne upućuje na zaključak da je ugovor o isporuci električne energije sklopljen između društava Moldtranselectro i Derimen povezan s nekom drugom transakcijom, neovisno o tome predstavlja li ona ulaganje.
- 78 Naime, ugovorni odnos između društava Moldtranselectro i Derimen odnosio se samo na isporuku električne energije s obzirom na to da su tu električnu energiju proizveli drugi ukrajinski subjekti koji su je samo prodavali društvu Derimen.
- 79 U tom okviru valja smatrati da je obični ugovor o isporuci poslovna transakcija koja sama po sebi ne može predstavljati „ulaganje” u smislu članka 1. točke 6. ECT-a, i to neovisno o pitanju je li ulaganje nužno kako bi određena transakcija predstavljala ulaganje.
- 80 Svakim drugim tumačenjem te odredbe oduzeo bi se koristan učinak jasnom razlikovanju koje ECT čini između trgovine, koja je uređena dijelom II. tog ugovora, i ulaganja, koje je uređeno dijelom III. tog ugovora.
- 81 Naime, takvo razlikovanje odražava cilj ECT-a, kao što to proizlazi iz njegove preambule, koji se sastoji u „poticanju gospodarskog rasta putem mjera za liberalizaciju ulaganja i trgovine u području energetike”. Te dvije kategorije mjera odražavaju se u strukturi tog ugovora kojim se uređuju, s jedne strane, ulaganja i, s druge strane, trgovina.
- 82 U tom pogledu valja naglasiti da se članak 26. ECT-a primjenjuje na sporove koji se odnose na navodne povrede obveza koje proizlaze iz dijela III. tog ugovora u vezi s promicanjem i zaštitom ulaganja, a ne iz njegova dijela II., koji se odnosi na trgovinu. To razlikovanje odražava jedan od glavnih razloga za postojanje posebnih pravila o zaštiti stranih ulagača, koji leži u okolnosti da investicijske transakcije podrazumijevaju zadržavanje sredstava u inozemstvu koja se u slučaju spora u pravilu ne mogu jednostavno vratiti u državu izvora.

- 83 U ovom slučaju, na temelju nijednog elementa s kojim je Sud upoznat nije moguće isključiti da je društvo Derimen moglo isporuku električne energije društvu Moldtranselectro preusmjeriti i ponuditi drugim subjektima, i to tim više što je sama proizvodnja te električne energije u svakom slučaju ovisila o narudžbama koje je društvo Moldtranselectro upućivalo izravno društvu Ukrenergo, dok je potomje društvo tu električnu energiju prodavalo društvu Energoalians, koje ju je preprodavalo društvu Derimen. U tim je okolnostima društvo Derimen moglo prekinuti ili smanjiti isporuku električne energije društvu Moldtranselectro a da to ne podrazumijeva zadržavanje njegovih sredstava u Moldovi.
- 84 Budući da tražbina o kojoj je riječ u glavnom postupku nije „ulaganje” u smislu članka 1. točke 6. prvog podstavka ECT-a, nije potrebno provjeriti je li ispunjen uvjet iz trećeg podstavka te odredbe, naveden u točkama 67. i 68. ove presude.
- 85 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 1. točku 6. i članak 26. stavak 1. ECT-a treba tumačiti na način da stjecanje, od strane poduzeća iz ugovorne stranke tog ugovora, tražbine proizašle iz ugovora o isporuci električne energije koji nije povezan s ulaganjem, a koju posjeduje poduzeće iz treće države s obzirom na taj ugovor prema javnom poduzeću iz druge ugovorne stranke tog ugovora, ne predstavlja „ulaganje” u smislu tih odredbi.

Drugo i treće pitanje

- 86 Uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, ne treba odgovoriti na drugo i treće pitanje.

Troškovi

- 87 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Članak 1. točku 6. i članak 26. stavak 1. Ugovora o Energetskoj povelji, potpisanog u Lisabonu 17. prosinca 1994., koji je odobren u ime Europskih zajednica Odlukom Vijeća i Komisije 98/181/EZ, EZUČ, Euratom od 23. rujna 1997., treba tumačiti na način da stjecanje, od strane poduzeća iz ugovorne stranke tog ugovora, tražbine proizašle iz ugovora o isporuci električne energije koji nije povezan s ulaganjem, a koju posjeduje poduzeće iz treće države s obzirom na taj ugovor prema javnom poduzeću iz druge ugovorne stranke tog ugovora, ne predstavlja „ulaganje” u smislu tih odredbi.

Potpisi